



Stockholm den 2 februari 2024

Svea hovrätt
Box 2290
103 17 Stockholm

**Mål nr FT 16581-23, Daniel Edencrona ./ Statens
genom Justitiekanslern, angående skadestånd**

Daniel Edencrona kompletterar härmed sitt tidigare ingivna överklagande.
Den här skriften ersätter den tidigare ingivna (aktbilaga 1).

1 YRKANDEN

- 1.1 Daniel Edencrona yrkar att hovrätten meddelar prövningstillstånd och, med ändring av tingsrättens dom, förpliktar staten att till honom betala 20 000 kronor med ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från dagen för delgivning av stämningsansökan till dess betalning sker.
- 1.2 Daniel Edencrona yrkar att hovrätten, med ändring av tingsrättens dom, ska förplikta staten att ersätta honom hans rättegångskostnader i tingsrätten med 1 123 kronor tillsammans med lagstadgad ränta.
- 1.3 Daniel Edencrona yrkar ersättning för sina rättegångskostnader i hovrätten med ett belopp som kommer att anges senare.

2 VAD MÅLET HANDLAR OM

- 2.1 Daniel Edencrona är en av de tiotusentals pensionssparare som drabbades av de uppmärksammade bedrägerierna i den så kallade Falcon Funds-härvan där det svenska premiepensionssystemet tömdes på över en miljard kronor.
- 2.2 Bedrägerierna möjliggjordes av att det fanns uppenbara säkerhetsbrister på Pensionsmyndighetens fondtorg. I korthet gick det till på det sättet att enskildas premiepensionspengar först flyttades till tre helt nyregistrerade Falcon-fonder, samtliga registrerade på Malta och tillgängliga på Pensionsmyndighetens fondtorg. Bedragarna tömde sedan fonderna på pengar genom att investera i kraftigt övervärderade värdepapper.
- 2.3 Bedragarna hade olika tillvägagångssätt för att se till att enskildas pensionspengar placerades i Falcon-fonderna. Ett av tillvägagångssätten var att dragarna förfalskade Pensionsmyndighetens fysiska fondbytesblanketter. Cirka 7 000 pensionssparare fick sina premiepensionspengar obehörigen flyttade till Falcon-fonderna på det sättet under hösten 2014, bland andra Daniel Edencrona.
- 2.4 Det som möjliggjorde de obehöriga blankettfondbytena var att Pensionsmyndigheten gjorde otillräckliga behörighetskontroller. Myndigheten säkerställde inte att en inkommen fondbytesblankett härrörde från den i blanketten angivna pensionsspararen innan fondbytet genomfördes. Blanketterna lästes in automatiskt av en leverantör till Pensionsmyndigheten. Fondbytesblanketterna hade inget kopieringsskydd och kunde därför enkelt mångfaldigas och manipuleras. Avsändaren behövde inte ange om han eller hon var

den angivna pensionsspararen eller agerade som ombud för vederbörande. Det gjordes heller ingen kontroll av signaturen på blanketten. Så länge blanketten var ifylld och att det i vart fall fanns en krumelur i rutan för signatur så genomförde Pensionsmyndigheten fondbytet.

- 2.5 Det var på grund av en sådan förfalskad fondbytesblankett som Pensionsmyndigheten den 10 september 2014 placerade samtliga Daniel Edencronas premiepensionspengar i fonden Falcon Aggressive, som alltså var en av de fonder som senare tömdes på pengar. Parterna i målet är överens om att den aktuella fondbytesblanketten var förfalskad. Det obehöriga fondbytet skedde utan Daniel Edencronas kännedom och upptäcktes av honom först i och med att myndigheterna tog kontakt med honom under 2016 i samband med att bedrägerierna uppdagades och Falcon-fonderna avregistrerades från fondtorget.
- 2.6 Det är naturligtvis bedragarna i Falcon Funds-härvan som bär det huvudsakliga ansvaret för det som inträffat. Flera av dem har dömts till långa fängelsestraff och en del av de förlorade premiepensionspengarna har återförts till premiepensions-systemet. Daniel Edencronas uppfattning är dock att även staten bär ett rättsligt ansvar för det inträffade, eftersom bedrägerierna möjliggjordes av att Pensionsmyndigheten gjorde otillräckliga behörighetskontroller vid blankettfondbyten. Daniel Edencrona gör därför gällande att staten har brustit i sina positiva skyldigheter att skydda hans premiepensionspengar.
- 2.7 Parterna är överens om att staten har haft en på Europakonventionens egendomsskydd (artikel 1 i det första tilläggsprotokollet) grundad positiv skyldighet att vidta rimliga

åtgärder för att skydda Daniel Edencronas fordran på framtida pension (hans premiepensionspengar). Parterna är också överens om att frågan om vad som utgjort rimliga åtgärder ska bedömas med utgångspunkt i vad som vid den aktuella tidpunkten kunde identifieras som förutsebara risker. Parterna är dock inte överens om vilka förutsebara risker som förelegat eller om omfattningen av statens positiva skyldigheter.

- 2.8 Daniel Edencronas uppfattning är att omständigheterna har varit sådana att Pensionsmyndigheten varit skyldig att vidta rimliga åtgärder för att *förebygga* den typ av osofistikerade bedrägerier som användningen av förfalskade fondbytesblanketter utgjorde. Detta gäller inte minst med hänsyn till att Pensionsmyndigheten hade kännedom om att huvudmännen bakom de nyregistrerade Falcon-fonderna under 2013 hade varit involverade i 20 000 obehöriga fondbyten med PIN-koder inom premiepensions-systemet. Staten hade exempelvis kunnat införa ett kopieringsskydd på blanketterna som hade omöjliggjort de obehöriga blankettfondbytena. Av utredningen som Daniel Edencrona har lagt fram i målet framgår att det både hade varit enkelt och billigt för staten att införa ett kopieringsskydd vid den aktuella tidpunkten. Ett sådant kopieringsskydd hade kunnat tillhandahållas av den leverantör som läste in Pensionsmyndighetens fondbytesblanketter inom ramen för den befintliga upphandlingen.
- 2.9 Tingsrätten har dock bedömt att staten får anses ha uppfyllt sina positiva skyldigheter att skydda Daniel Edencronas egendom genom att det funnits *avhjälpande* åtgärder tillgängliga för honom att komma till rätta med konsekvenserna av det obehöriga

fondbytet. Tingsrätten har inte ansett att det förelegat någon beaktansvärd risk för obehöriga blankettfondbyten. Enligt tingsrätten har staten därför inte haft någon skyldighet att förebygga obehöriga blankettfondbyten på det sätt som Daniel Edencrona har gjort gällande. Tingsrätten har i stället godtagit statens inställning att det har ankommit på Daniel Edencrona att uppmärksamma och inom två månader begära rättelse av det obehöriga fondbytet. Detta trots att det dröjde mer än ett år innan staten själv upptäckte bedrägerierna.

- 2.10 Daniel Edencronas uppfattning är att tingsrätten har gjort en felaktig bedömning av de förutsebara riskerna och statens skyldighet att förebygga obehöriga blankettfondbyten på Pensionsmyndighetens fondtorg. Enligt honom är det uppenbart att det är staten som har haft bäst förutsättningar att förutse och förebygga riskerna i premiepensionssystemet. Staten hade med enkelhet kunnat vidta förebyggande åtgärder mot obehöriga blankettfondbyten. Att i en sådan situation underlåta att vidta förebyggande åtgärder och i stället överlämpa ansvaret för att upptäcka och åtgärda obehöriga fondbyten på enskilda kan vid en helhetsbedömning inte anses vara tillräckligt. Allt sedan systemet infördes har det stått klart för staten att enskilda har svårt att förstå hur premiepensionen fungerar. Detta illustreras väl av att varken Daniel Edencrona eller någon av de övriga 7 000 drabbade pensionsspararna uppmärksammade och begärde rättelse av de obehöriga fondbytena.
- 2.11 Det går inte heller att bortse från att tingsrättens bedömning innebär att obehöriga rättshandlingar, som genomförts av Pensionsmyndigheten utan någon behörighetskontroll, kan

åberopas till nackdel för enskilda pensionssparare, som varken genom vårdslöshet eller på annat sätt har bidragit till dem. Ur ett civilrättsligt perspektiv är det uppenbart att Daniel Edencrona inte kan anses bunden av den obehöriga flytten av hans premiepensionspengar. Den omständigheten att Daniel Edencrona inte begärde rättelse av den obehöriga rättshandlingen kan inte heller binda honom vid den. Rimligen är det staten som bör stå risken för att Pensionsmyndigheten inte har gjort erforderliga behörighetskontroller. Även om det här målet handlar om omfattningen av statens positiva skyldigheter enligt Europakonventionen, bör rättsordningen av systematiska skäl inte tillåta ett sådant resultat.

- 2.12 Mot bakgrund av det som Daniel Edencrona framfört ovan anser han att hovrätten, med ändring av tingsrättens dom, ska bifalla hans talan och fastslå att staten har brustit i sina positiva skyldigheter att vidta rimliga åtgärder för att skydda hans pensionspengar.

3 GRUNDER FÖR ÖVERKLAGANDET

3.1 Tingsrätten har haft felaktiga utgångspunkter för sin prövning av om staten har uppfyllt sina positiva skyldigheter

- 3.1.1 Den första grundläggande invändningen som Daniel Edencrona har mot tingsrättens dom är att tingsrätten har haft felaktiga utgångspunkter för sin prövning av om staten har uppfyllt sina positiva skyldigheter att skydda hans egendom. Daniel Edencrona har tre huvudsakliga invändningar mot hur tingsrätten har prövat statens ansvar i målet.


- 3.1.2 *För det första* har tingsrätten i alltför hög utsträckning baserat sin prövning på ett enda avgörande från Europadomstolen, nämligen avvisningsbeslutet *Kanevska v. Ukraine* (dec. no. 73944/11, 17 November 2020) som bl.a. rör statens ansvar för förekomsten av felaktiga uppgifter i ett statligt fastighetsregister. Det tingsrätten har fäst vikt vid är att Europadomstolen i det avgörandet betonade vikten av att det finns ett regelverk som tillhandahåller avhjälpanande åtgärder samt att lagstiftarens bedömningsmarginal är vid när det gäller skyldigheten att vidta förebyggande åtgärder.
- 3.1.3 Daniel Edencrona ifrågasätter inte att *Kanevska v. Ukraine* är ett av rättsfallen som har relevans för prövningen men tingsrätten borde inte ensamt ha lagt det till grund för bedömningen av om staten har vidtagit tillräckliga åtgärder för att motverka risken för obehöriga fondbyten inom premiepensionssystemet.
- 3.1.4 Det främsta skälet för det är att tingsrätten, genom att enbart lägga Europadomstolens uttalanden i *Kanevska v. Ukraine* till grund för sin bedömning, har underlåtit att beakta flera centrala principer och bedömningsgrunder som enligt Europadomstolens praxis ska beaktas vid prövning av om staten uppfyllt sina positiva skyldigheter att skydda enskildas egendom, bl.a. följande:
- a) att bedömningen av omfattningen av statens positiva skyldigheter ska utgå från den enskildes legitima förväntningar på statens agerande (se t.ex. *Budayeva and Others v. Russia*, nos. 15339/02 and 4 others, § 172, ECHR 2008 [extracts]),

- b) att statens skyldigheter sträcker sig längre för egendom den åtagit sig ett särskilt ansvar för eller rådighet över, som till exempel när egendom är föremål för beslag (se t.ex. *Dabić v. Croatia*, no. 49001/14 § 55, 18 March 2021 och *Dzugayeva v. Russia*, no. 44971/04, § 27, 12 February 2013),
- c) att omfattningen av statens positiva skyldigheter beror på vad som utgjort förutsebara risker och statens möjligheter att vidta åtgärder för att motverka dessa risker (se t.ex. *Budayeva and Others v. Russia*, nos. 15339/02 and 4 others, §§ 136–137, ECHR 2008 [extracts] och *Öneryildiz v. Turkey* [GC], no. 48939/99, § 107, ECHR 2004-XII. Jfr också ”Landskronabranden” NJA 2013 s. 145 p. 21–23), samt
- d) att omfattningen av statens skyldigheter inte får tolkas på ett sätt som innebär att en oskäligen hög börda läggs varken på staten eller den enskilde (se t.ex. *Szkórits v. Hungary*, no. 58171/09, § 40, 16 September 2014 och *Vladimirov v. Bulgaria* (dec.), no. 58043/10, § 41, 25 September 2018).

3.1.5 Genom att enbart lägga *Kanevska v. Ukraine* till grund för sin bedömning, har tingsrätten alltså gjort en alltför begränsad och därmed otillräcklig prövning av om staten har uppfyllt sina positiva skyldigheter i det aktuella fallet.

3.1.6 Dessutom kan det konstateras att det finns flera omständigheter som motiverar att det görs en strängare bedömning av statens ansvar i det nu aktuella fallet jämfört med i *Kanevska v. Ukraine*.

- 3.1.7 Fallet *Kanevska v. Ukraine* rör i grunden statens positiva skyldigheter att skydda enskildas egendom inom ramen för en komplicerad civilrättslig tvist om vindikation och godtrosvärvarv av en lägenhet. Som Europadomstolen betonar i domen påverkas statens skyldigheter i en sådan situation av att staten har att göra en avvägning mellan motstående enskilda intressen som i sig är legitima. Någon sådan intressekonflikt mellan enskilda aktualiseras inte i Daniel Edencronas fall. Dessutom bör statens ansvar vara mer långtgående för transaktioner som den själv genomför i ett obligatoriskt pensionssystem än för förekomsten av felaktiga uppgifter i ett fastighetsregister.
- 3.1.8 *För det andra* har tingsrätten kommit till slutsatsen att systemet för byten av fonder på Pensionsmyndighetens fondtorg har legat inom statens bedömningsmarginal, utan att göra någon egentlig bedömning eller värdering av hur systemet faktiskt såg ut vid den aktuella tidsperioden i september 2014. Det innebär att tingsrätten har underlåtit att ta ställning till en av de centrala grunderna för Daniel Edencronas talan, nämligen att systemet för fondbyten var behäftat med uppenbara säkerhetsbrister vilket fick till följd att det vid den aktuella tidsperioden var enkelt att förfalska en fondbytesblankett. Till stöd för detta påstående har Daniel Edencrona åberopat såväl skriftlig som muntlig bevisning som överhuvudtaget inte berörs i tingsrättens dom.
- 3.1.9 *För det tredje* har tingsrätten inte beaktat vilka möjligheter som staten har haft för att vidta åtgärder för att motverka risken för obehöriga fondbyten inom premiepensionssystemet. Även i denna del innebär det att tingsrätten har underlåtit att ta ställning till en för Daniel Edencronas talan central omständighet, nämligen att

det har funnits förebyggande åtgärder som det hade varit rimligt för staten att vidta för att motverka risken för obehöriga fondbyten. Till stöd för detta påstående har Daniel Edencrona bl.a. åberopat förhör med  tidigare chef för det företag som levererade den automatiska inläsningstjänsten av fondbytesblanketter till Pensionsmyndigheten, som under förhandlingen vittnade om att det hade varit möjligt, enkelt och billigt att införa ett kopieringsskydd på fondbytesblanketterna. Omständigheten att staten enkelt hade kunnat vidta åtgärder för att förhindra det obehöriga fondbytet för Daniel Edencrona är av central betydelse för hans talan, men berörs inte i tingsrättens dom.

3.1.10 Sammanfattningsvis innebär det ovan anförda att tingsrätten har haft felaktiga utgångspunkter för sin prövning av om staten har uppfyllt sina positiva skyldigheter att skydda Daniel Edencronas egendom i det aktuella fallet.


3.2 Tingsrätten har felaktigt bedömt att det inte förelåg en för staten förutsebar risk för obehöriga fondbyten med fondbytesblanketter

3.2.1 Den andra grundläggande invändningen som Daniel Edencrona har mot tingsrättens dom är att tingsrätten felaktigt har bedömt att det inte fanns några ”beaktansvärda risker för obehöriga fondbyten på fondtorget” vid tiden innan Pensionsmyndigheten genomförde det obehöriga fondbytet för Daniel Edencrona i september 2014.

3.2.2 Daniel Edencrona anser att tingsrättens slutsats är felaktig. Hans uppfattning är att det vid den aktuella tiden fanns en sådan

beaktansvärd risk för obehöriga fondbyten som motiverar att det kan krävas att Pensionsmyndigheten skulle ha haft tillräcklig säkerhet i systemet innan september 2014. Detta bland annat med hänsyn till premiepensionssystemets utformning, hur aktörer kom att utnyttja systemet under början av 2010-talet samt, inte minst, att samma aktörer som genomförde det obehöriga fondbytet för Daniel Edencrona 2014, året dessförinnan hade genomfört 20 000 obehöriga fondbyten med hjälp av PIN-koder.

- 3.2.3 När det först gäller premiepensionssystemets utformning får Daniel Edencrona, mot bakgrund av tingsrättens dom, förtydliga att han inte påstår att själva utformningen av systemet i sig innebar en konkret risk för obehöriga fondbyten. Det han däremot gör gällande är att utformningen av premiepensionssystemet innebar vissa risker för att oseriösa aktörer skulle komma att försöka utnyttja systemet på olika sätt.
- 3.2.4 Daniel Edencrona har här särskilt pekat på den omständigheten att premiepensionssystemet var anslutningsbaserat. Pensionsmyndigheten beskriver detta som att det var fråga om ett ”öppet system” där en fondförvaltare ”i princip fritt” kunde anmäla sina fonder till systemet så länge ”de formella kraven” i UCITS-regelverket var uppfyllda. Enligt Pensionsmyndigheten innebar det vidare att myndigheten inte skulle göra någon bedömning – vare sig vid registreringen eller därefter – av om fonderna var lämpliga att ingå i systemet eller inte. (Se tingsrättens aktbilaga 221, s. 10.)
- 3.2.5 Eftersom det var fråga om ett öppet system dit fonder kunde anslutas utan föregående lämplighetsprövning hade Pensionsmyndigheten ytterst begränsade möjligheter att kontrollera vilka

aktörer det var som agerade på fondtorget vid den aktuella tiden. Detta illustreras inte minst av vad  fondhandelschef på Pensionsmyndigheten, uppgav under sitt förhör i tingsrätten. Enligt honom fanns det nämligen ingen möjlighet att neka Falcon-fonderna tillträde till fondtorget, trots att Pensionsmyndigheten redan på förhand var skeptisk mot fondbolaget. Anledningen till Pensionsmyndighetens misstankar var dels att det var de första Malta-baserade fonderna som sökte tillträde till fondtorget, dels att Pensionsmyndigheten kände till att det fanns kopplingar mellan Falcon Funds och fonden Optimus High Yield, dit 20 000 pensionssparare hade fått sin premiepension obehörigen flyttad året dessförinnan.


- 3.2.6 Även vid konkret misstanke mot ett fondbolag saknade alltså Pensionsmyndigheten möjlighet att neka bolaget tillträde till fondtorget. Till följd av systemets utformning kunde Pensionsmyndigheten alltså inte säkerställa att de aktörer som förekom på fondtorget var seriösa. Detta i kombination med att premiepensionssystemet sedan det infördes har omfattat stora finansiella värden medför enligt Daniel Edencrona att redan utformningen av systemet innebar vissa risker för att det skulle komma att utnyttjas av oseriösa aktörer. Förekomsten av dessa risker är enligt Daniel Edencrona i sig tillräckliga för slutsatsen att de uppenbara säkerhetsbristerna i Pensionsmyndighetens system för blankettfondbyten varit oacceptabla.
- 3.2.7 Den slutsatsen borde tingsrätten åtminstone ha dragit med hänsyn till hur aktörer sedan kom att faktiskt utnyttja premiepensionssystemet under början av 2010-talet. Vid den här tiden hade antalet fonder på fondtorget växt till cirka 800 och det

sammanlagda marknadsvärdet för svenskarnas premiepension översteg 1 000 miljarder kronor. I takt med denna utveckling växte en ny och omfattande marknad fram i form av företag som tjänade pengar på fondbyten genom rådgivnings- och förvaltartjänster. Antalet genomförda fondbyten på fondtorget ökade kraftigt och utfördes i hög utsträckning av kommersiella ombud i stället för av pensionsspararna själva. Som tingsrätten har konstaterat uppstod det stora problem för såväl Pensionsmyndigheten, fondbolagen och pensionsspararna till följd av att flera av dessa aktörer började genomföra maskinella s.k. ”massfondbyten” där tusentals pensionssparare vid ett och samma tillfälle flyttades från en fond till en annan.

3.2.8 Pensionsmyndigheten var vid den här tiden väl medveten om att det bland dessa nya aktörer förekom oseriösa företag som genom aggressiv och vilseledande marknadsföring utnyttjade pensionsspararnas svårigheter att förstå systemet. I en rapport från 2011 beskriver Pensionsmyndigheten själv att flera av dessa aktörer felaktigt uppger sig för att vara företrädare för Pensionsmyndigheten samt att det inte är ovanligt att pensionssparare inte har förstått att avtal ingåtts med tjänsterna eller hur man tar sig ur det påstådda avtalet (se tingsrättens aktbilaga 171, s. 12, 14 och 24).


3.2.9 Redan vid denna tidpunkt fanns det alltså tydliga indikationer på att de aktörer som agerade som ombud och genomförde fondbyten för enskilda, inte hade ingått giltiga avtal med pensionsspararna. Med andra ord fanns det alltså tydliga indikationer på att det förekom obehöriga fondbyten på fondtorget. Även mot denna bakgrund framstår Pensionsmyndighetens system för blankettfondbyten – där avsändaren inte

ens behövde ange om den agerade som ombud eller inte – som oacceptabelt.

- 3.2.10 Under alla omständigheter borde tingsrätten ha kommit till slutsatsen att det förelåg en beaktansvärd risk för obehöriga fondbyten i tiden efter det att 20 000 pensionssparare under sommaren 2013 obehörigen fick sina premiepensionspengar placerade i fonden Optimus High Yield med hjälp av PIN-koder.
- 3.2.11 Tingsrätten har i den överklagade domen bedömt att det inte går att dra ”några långtgående slutsatser” av dessa fondbyten, bland annat därför att det inte går att likställa förfarandet att köpa ett register med enskilda pensionssparares PIN-koder med att förfälska namnunderskrifter. Som det får förstås fäster tingsrätten också vikt vid att de 20 000 obehöriga fondbytena utgjorde en mindre del av det totala antalet fondbyten som genomfördes på fondtorget under 2013.
- 3.2.12 Daniel Edencronas uppfattning är att tingsrättens resonemang i denna fråga är felaktigt. Det som inträffade var att samma bedragare som senare skulle ligga bakom de obehöriga fondbytena till Falcon-fonderna, förvärvade ett register som innehöll PIN-koder till 20 000 pensionssparare. Detta skedde utan de drabbade spararnas kännedom och gav bedragarna möjlighet att förfoga över deras premiepension. Bedragarna använde därefter PIN-koderna för att olovligen och obehörigen flytta premiepensionsmedel, uppgående till ett sammanlagt värde om drygt 2 miljarder kronor, till en fond som de själva förvaltade.  har i förhör uppgett att Pensionsmyndigheten polisanmälde händelsen. Bedragarna kom senare att dömas för grovt bedrägeri med anledning av det inträffade.

- 3.2.13 Det var också med anledning av dessa 20 000 obehöriga fondbyten som Pensionsmyndigheten ungefär ett halvår senare tog bort möjligheten att byta fond genom PIN-kod. Enligt Daniel Edencrona borde tingsrätten ha kommit till slutsatsen att det, i vart fall vid denna tidpunkt och givet de risker som då förelåg, var oacceptabelt att Pensionsmyndigheten underlät att samtidigt åtgärda de uppenbara säkerhetsbrister som fanns i systemet för blankettfondbyten. Detta gäller inte minst eftersom det direkt efter att möjligheten att byta fond med PIN-kod stoppats, skedde en dramatisk ökning av antalet fondbyten som skedde med blanketter. Totalt beställdes 1,2 miljoner fondbytesblanketter under 2014 jämfört med knappt 14 000 beställningar under 2013 (se tingsrättens aktbilaga 161, s. 33).
- 3.2.14 Sammanfattningsvis anser Daniel Edencrona att det ovan anförda sammantaget med styrka talar för att det förelåg en för staten förutsebar och beaktansvärd risk för obehöriga fondbyten på fondtorget, redan vid tiden innan Pensionsmyndigheten genomförde det obehöriga fondbytet för Daniel Edencrona i september 2014.
- 3.3 Tingsrätten har felaktigt bedömt risken med obehöriga fondbyten**
- 3.3.1 Den tredje grundläggande invändningen som Daniel Edencrona har mot tingsrättens dom är att tingsrätten har gjort en felaktig bedömning av risken med obehöriga fondbyten. Tingsrätten har nämligen bedömt att ”den största risken med ett fondbyte, enligt vad som framkommit om rådande kunskapsläge, var att spararen hamnade i en fond med en annan investeringsinriktning och

avgift än den tidigare fonden”. Med anledning av detta vill Daniel Edencrona framföra följande.


- 3.3.2 *För det första* anser Daniel Edencrona att ett obehörigt fondbyte i sig är tillräckligt allvarligt för att staten bör se till att sådana inte sker. Innebörden av ett obehörigt fondbyte i premiepensions-systemet är att en enskild, med hjälp av staten, disponerar över en annan enskilds egendom utan dennes samtycke eller vetskap.
- 3.3.3 *För det andra* är den risk som tingsrätten beskriver en risk för bedrägerier. Ett sätt för fondbolagen att tjäna pengar är genom att ta ut avgifter. Genom att obehörigen flytta pensionssparares premiepension till en fond som de själva förvaltade, kunde aktörer inom premiepensionssystemet alltså tillskansa sig pengar på pensionsspararnas bekostnad.
- 3.3.4 *För det tredje* delar inte Daniel Edencrona tingsrättens slutsats att den största risken med ett fondbyte var att en enskild hamnade i en fond med en annan investeringsinriktning och avgift än den tidigare fonden. Det finns risker med fondsparande i sig, och den största risken är alltid att en sparare av olika orsaker förlorar sitt kapital (se till exempel prop. 2002/03:150 s. 129 ff. där risker med fondsparande beskrivs, särskilt s. 131 och 132 om att det kan uppstå situationer där fondandelsägarnas besparingar går förlorade. Se också  sakkunnigutlåtande, tingsrättens aktbilaga 184, s. 5 f. där riskerna med fondsparande beskrivs).



3.4 Tingsrätten har felaktigt bedömt att möjligheten till rättelse utgör ett effektivt rättsmedel som det kan krävas att Daniel Edencrona borde ha utnyttjat

3.4.1 Den fjärde och sista grundläggande invändningen som Daniel Edencrona har mot tingsrättens dom är att tingsrätten felaktigt har bedömt att möjligheten till rättelse utgör ett effektivt rättsmedel som det kan krävas att Daniel Edencrona borde ha utnyttjat. Enligt tingsrättens bedömning kan det "hållas för säkert" att det obehöriga fondbytet skulle ha gått åter om Daniel Edencrona hade begärt rättelse av det. Tingsrätten kommer också fram till att det framstår som "klart sannolikt" att Daniel Edencronas begäran om rättelse, även om den framställts relativt långt fram i tiden, hade tagits upp till prövning. Daniel Edencrona delar inte tingsrättens slutsatser i dessa avseenden.

3.4.2 Inledningsvis vill Daniel Edencrona framhålla att det följer av Europadomstolens praxis att om staten påstår att en enskild inte utnyttjat ett effektivt rättsmedel så är det staten som har bevisbördan för att rättsmedlet i fråga funnits tillgängligt och varit effektivt (se t.ex. rättsfallet *Akdivar and Others v. Turkey*, 16 September 1996, § 68, Reports of Judgments and Decisions 1996-IV). Utgångspunkten för prövningen är därför att staten har bevisbördan för att rättelse varit ett effektivt rättsmedel som Daniel Edencrona vid den aktuella tidpunkten borde ha utnyttjat. Daniel Edencronas uppfattning är att staten inte har uppfyllt sin bevisbörda och att tingsrätten dragit felaktiga slutsatser av bevisningen i målet. Skälen för det är följande.

3.4.3 *För det första* är det underlag som finns i målet inte tillräckligt för att några säkra slutsatser om möjligheten till rättelse ska

kunna dras. Till stöd för att Daniel Edencrona haft möjlighet att genom rättelse få en återgång av det obehöriga fondbytet har staten åberopat ett beslut från dåvarande Premiépensionsmyndigheten daterat den 13 december 2001 samt förhör med  jurist på Pensionsmyndigheten.

- 3.4.4 Enligt Daniel Edencrona kan ett enda beslut inte vara tillräckligt för att kunna dra slutsatser om vilka möjligheter till framgång han skulle ha haft med en begäran om rättelse, särskilt inte när beslutet är över tjugo år gammalt. Det följer av Europadomstolens praxis att förekomsten av ett enda beslut, oavsett hur utförligt och välmotiverat det är, inte kan ligga till grund för slutsatsen att ett effektivt rättsmedel tillhandahållits en enskild (se t.ex. rättsfallen *Sürmeli v. Germany* [GC], 75529/01, § 113, ECHR 2006-VII och *Abramiuc v. Romania*, no. 37411/02, § 128, 24 February 2009. Se också *Guide on Article 13 of the Convention – Right to an effective remedy*, Europarådet, den 31 augusti 2023, s. 18, p. 48).
- 3.4.5 Av förhöret med  framkom bland annat att han under den tid han arbetat på Premiépensionsmyndigheten respektive Pensionsmyndigheten själv aldrig varit med om att en enskild begärt rättelse och hävdat att ett fondbyte via fondbytesblankett varit obehörigt. Mot bakgrund av detta bör  uttalanden om hur han hypotetiskt sett skulle ha bedömt en begäran om rättelse av Daniel Edencrona tillmätas begränsad, om ens någon betydelse i bevishänseende.
- 3.4.6 Det underlag som staten har presenterat till stöd för att Daniel Edencrona haft möjlighet att genom rättelse få en återgång av det obehöriga fondbytet är alltså inte tillräckligt.

- 3.4.7 *För det andra* är det oklart om Pensionsmyndigheten inom ramen för en begäran om rättelse hade godtagit Daniel Edencronas påstående om att fondbytet var obehörigt. Under förhandlingen framkom det nämligen att Pensionsmyndigheten gör skillnad på vad som utgör obehöriga fondbyten ur pensionsspararens respektive Pensionsmyndighetens perspektiv. I förhör uppgav [REDACTED] att hans uppfattning är att de 20 000 pensionssparare som drabbades av obehöriga fondbyten via PIN-kod under sommaren 2013, inte hade kunnat få framgång med en begäran om rättelse. Detta eftersom fondbytena skedde genom en korrekt inloggning i systemet och därmed var ”behöriga” ur Pensionsmyndighetens perspektiv. Mot bakgrund av detta framstår det enligt Daniel Edencrona som oklart huruvida Pensionsmyndigheten inom ramen för en begäran om rättelse skulle ha godtagit hans påstående om att fondbytet var obehörigt.
- 3.4.8 *För det tredje* är det enligt Daniel Edencrona högst osäkert om en begäran om rättelse som framställts långt fram i tiden hade tagits upp till prövning av Pensionsmyndigheten. En begäran om rättelse ska ha kommit in inom två månader från det att den enskilde fått kännedom om fondbytet, och enligt [REDACTED] skulle Pensionsmyndigheten förmodligen ha avvisat en begäran om rättelse om den kommit in mer än ett år från det att fondbytet genomfördes. Daniel Edencrona upptäckte det obehöriga fondbytet först 2016 då myndigheterna tog kontakt med honom i samband med att bedrägerierna uppdagades, dvs. långt mer än ett år efter att det obehöriga fondbytet genomfördes. Till skillnad mot vad tingsrätten kommit fram till anser Daniel Edencrona att utredningen i målet snarare talar för att en begäran om rättelse från honom vid den tidpunkten inte hade tagits upp till prövning.

- 3.4.9 Av det ovan anförda kan sammanfattningsvis konstateras att utredningen i målet inte ger stöd för tingsrättens slutsats att det kan ”hållas för säkert” att Daniel Edencrona hade fått framgång med en begäran om rättelse.
- 3.4.10 Daniel Edencrona är vidare av uppfattningen att det inte rimligen har kunnat krävas av honom att han skulle ha begärt rättelse. Ingen av de 7 000 pensionssparare som, liksom Daniel Edencrona, drabbades av de obehöriga blankettfondbytena har begärt rättelse på det sätt som tingsrätten funnit att Daniel Edencrona borde ha gjort. Enligt  beror det troligen på att de drabbade antingen inte varit medvetna om att de blivit förflyttade via en förfalskad fondbytesblankett eller att de inte varit medvetna om möjligheten att begära rättelse. Mot bakgrund av detta kan det enligt Daniel Edencrona inte krävas att han skulle ha begärt rättelse av det obehöriga fondbytet. Daniel Edencrona vill härvid påpeka att även om han mot förmodan hade fått framgång med en begäran om rättelse, så hade han alltså varit exponerad för risken att på nytt bli föremål för ett obehörigt fondbyte. Det är endast staten som har haft möjlighet att genom förebyggande åtgärder effektivt motverka riskerna för obehöriga fondbyten.
- 3.4.11 Slutligen vill Daniel Edencrona framhålla att alldeles oavsett hur man bedömer hans hypotetiska möjlighet att få framgång med en begäran om rättelse, så är den omständigheten inte avgörande för frågan om staten har uppfyllt sina positiva skyldigheter i det här fallet. Mot bakgrund av att premiepensionssystemet är ett av staten utformat obligatoriskt fondsparande som omfattar stora finansiella värden och som staten har full kontroll över, att det

förelåg en för staten förutsebar risk för obehöriga blankettfondbyten, samt *att* det hade varit enkelt och billigt för staten att vidta åtgärder för att motverka dessa risker, är det otillräckligt att helt överlämpa ansvaret för att upptäcka och åtgärda obehöriga fondbyten på Daniel Edencrona och övriga drabbade pensionssparare.

4 SKÄLEN FÖR PRÖVNINGSTILLSTÅND

4.1 Det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit fram till

4.1.1 Av de skäl som har anförts i avsnitt 3 ovan finns det anledning att betvivla riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit fram till.

4.2 Det krävs att hovrätten meddelar prövningstillstånd för att domstolen ska kunna bedöma riktigheten av det slut som tingsrätten har kommit till

4.2.1 Daniel Edencrona anser att det i vart fall krävs att hovrätten meddelar prövningstillstånd för att domstolen ska kunna bedöma riktigheten av det slut som domstolen kommit till. Det finns flera skäl för det.

4.2.2 *För det första* är det aktuella målet både omfattande och komplicerat vad gäller såväl sakfrågan som de rättsliga frågorna. Huvudförhandlingen i tingsrätten pågick i två dagar. Under förhandlingen hördes fem personer (ett partsförhör, ett sakkunnigförhör och tre vittnesförhör) och parterna har åberopat ett trettiotal handlingar som skriftlig bevisning. Parterna har

dessutom fört en omfattande rättslig argumentation om hur statens positiva skyldigheter ska bedömas i det aktuella fallet. Målet har på grund av det yrkade beloppets storlek avgjorts av en endomarsits.

- 4.2.3 *För det andra* tar tingsrätten i domskälen inte ställning till flera centrala grunder för Daniel Edencronas talan. Exempelvis underlåter tingsrätten att ta ställning till Daniel Edencronas påståenden om att det varit enkelt att förfalska en fondbytesblankett och att det funnits förebyggande åtgärder som det hade varit rimligt för staten att vidta för att motverka risken för obehöriga fondbyten. Enligt Daniel Edencrona är de omständigheterna centrala för att kunna avgöra omfattningen av statens positiva skyldigheter. Dessa omständigheter berörs dock överhuvudtaget inte i domskälen och tingsrätten redogör således inte heller för varför dessa omständigheter inte beaktas.
- 4.2.4 *För det tredje* saknas det i tingsrättens domskäl närmare redogörelser om vad som framkommit genom bevisningen i målet och hur tingsrätten värderat denna bevisning.

4.3 Det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt

- 4.3.1 Det är vidare av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt. Det saknas vägledande avgöranden från svenska domstolar i frågan om vilka krav som egendomsskyddet i artikel 1 i tilläggsprotokoll 1 till Europakonventionen ställer på staten när det gäller statens positiva skyldigheter att skydda enskildas egendom.

- 4.3.2 Som framgår av tingsrättens dom saknas det även praxis från Europadomstolen som tar direkt sikte på en situation som den aktuella – där statens positiva skyldigheter måste ses i ljuset av att det är staten som varit bidragande till att enskildas egendom riskerat att gå förlorad genom bedrägerier. Frågan om statens positiva skyldigheter är principiellt betydelsefull och har betydelse för fler av de som drabbats av bedrägerierna i den så kallade Falcon Funds-härvan.
- 4.3.3 Av dessa skäl är det av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt.


5 GRUNDER FÖR TALAN

- 5.1 Daniel Edencrona åberopar samma grunder till stöd för sin talan i hovrätten som i tingsrätten (se tingsrättens aktbilaga 198, avsnitt 2).

6 BEVISUPPGIFT


- 6.1 Daniel Edencrona åberopar samma bevisning i hovrätten som i tingsrätten (se tingsrättens aktbilaga 198, avsnitt 3 och tingsrättens aktbilaga 220, avsnitt 1).

Som ovan,


Erik Scherstén


Emanuel Klerfelt Johansson


Olivia Möller


Vera Bolmgren